

Srednje usmerjeno izobraževanje in sodobna slovenska književnost

1.1

Srednje usmerjeno izobraževanje praviloma daje zadnjo možnost za sprejemanje znanj o slovenski književnosti. Percepcija je glede na značajna dejstva o dojemljivosti človeka v letih, ko je v srednjem usmerjenem izobraževanju, kvalitetna.

Naj opozorim na fluidno inteligentnost, ki se razvija do 17. leta in ki obsega med drugim tudi zmožnost prilagajanja na nove situacije, iskanje novih rešitev, asociativni spomin, sposobnost za deduciranje in induciranje. Vse to so pomembni dejavniki pri percepciji znanj o književnosti, saj sprejemnik na tem področju vedno znova lahko reagira na nove, mnogokrat popolnoma nepoznane situacije, ko se kot bralec literarnega besedila identificira z upovedenimi dogodki, ko išče idejo literarnega besedila, ko razmišlja o notranjem in zunanem ustroju besedila, ko razmišlja o konkretnih lastnostih glavne osebe itd. Kvalitetno percepcijo je potrebno izkoristiti tudi tako, da dobi učenec temeljito znanje o slovenski književnosti. Če izhajamo iz pedagoške zahteve, da naj učencu srednješolski učitelj snovi ne narekuje, ima pomemben položaj v procesu izobraževanja učbenik. Učbenik je pomemben tudi v primeru, ko učitelj snov narekuje. Sestavni del učbenika je berilo. Brez njega pouk književnosti ni mogoč, ker šolske knjižnice nimajo toliko izvodov posameznih besedil, da bi lahko imel vsak učenec svojega. Obstaja možnost, da učenci besedila analizirajo v obliki referatov. Vendar to ni rešitev. Ob takem delu sodeluje premajhno število učencev v toliki meri, da bi bila percepcija vseh učencev v razredu dobra. Izkušnje kažejo, da učenec zmore obvladati snov, če ima na voljo jasna in trdna izhodišča. To pa lahko da le učbenik. Analiza zapiskov povprečnega učenca namreč pokaže, da so le-ti nenatančni glede na kvaliteto in kvantiteto povedanega.

Z letnico 1984 je sredi drugega konferenčnega obdobja v šol. l. 1984/85 izšel še zadnji učbenik za slovensko književnost. Izid tega daje možnost za analizo vseh štirih učbenikov, ki so namenjeni pouku književnosti v srednjem usmerjenem izobraževanju.

1.2

V analizi sem se osredotočil na poglavja, ki obsegajo sodobno slovensko književnost oziroma sodobno slovensko pripovedno prozo. Ugotavljal sem kvantitativno zastopanost sodobne slovenske književnosti oziroma sodobne slovenske pripovedne proze in aktualnost učbenika.

Učbenike sedanjega usmerjenega izobraževanja primerjam s štirimi učbeniki, ki so bili na popolnih slovenskih srednjih šolah v veljavi v zadnjih dvajsetih letih, saj imajo tako rezultati analize realnejšo vrednost.

1.3

Termin sodobna slovenska književnost pri različnih avtorjih označuje slovensko književnost, ki je navzdol limitirana z letnico 1950. V Remic to limito potisne navzgor in ji predstavlja začetek sodobne slovenske književnosti leto 1957. Leto 1950 sem upošteval zato, ker jo navaja tudi učbenik za srednje usmerjeno izobraževanje. Zanima me književnost, ki je nastala v zadnjih petintridesetih letih. Gre za književnost, ki je nastajala v času oblikovanja novih družbenih odnosov. Kot aktivna spremljevalka političnih, socialnih, gospodarskih in kulturnih gibanj je ali realna slika časa ali subjektivni odsev naše novejšje zgodovine. V vsakem primeru je pomembna nacionalna in osebnostna sestavina danes živčih generacij.

V tem času se je rodila generacija, ki se danes šola v srednjem usmerjenem izobraževanju. Starostna struktura njihovih staršev pove, da so tudi oni približno 7/8 življenja preživeli v zadnjih petintridesetih letih. Torej se oblikujeta ti dve generaciji v letih od 1950 naprej, kar sovpada z nastajanjem sodobne slovenske književnosti.

2.0

Pregled učbenikov srednjega usmerjenega izobraževanja ob upoštevanju navedenega pogojujeta dve domnevi: a) sodobna slovenska književnost oz. sodobna slovenska pripovedna proza sta kvantitativno premalo zastopani in b) aktualnost učbenika je slaba.

Relevanten je vedno zadnji učbenik, zato pri analizi upoštevam naslednje: »Pojem je nekako ohlapen, saj je jasno, da so v njej sestavine vse-

ga preteklega in drugače ne more biti. Je sodobno morda tisto novo, kar hoče biti drugačno? Mar pojem vključuje tudi vrednotenje v smislu: sodobno je boljše, več vredno? Težko se je opredeliti. Na vsak način pa se zdi mogoče, da bi s 'sodobno književnostjo' mogli in morali zajeti vso pisanost knjižnih pojavov in hotenji po 1950. letu (Književnost II, Maribor, 1982 str. 121).

2.1.1

Učbenik, ki je namenjen učencem prvega letnika srednjega usmerjenega izobraževanja, ne vsebuje besedil, ki so nastala po l. 1950. Učbenik za drugi letnik srednjega izobraževanja obsega naslednja besedila, ki jih zaradi letnice prve objave štejemo v sklop pri analizi upoštevanih besedil: *Samotne steze*, 1955, *Ptice vedo*, 1963 (I. Minatti), *Vojno sodišče*, 1955, *Jesenski dan*, 1953, *Povojni portret*, 1960, *Celuloidni pajac*, 1960 (J. Menart), *Mrtve stvari*, 1958, *Dva*, 1961, *Črni deček*, 1961 (D. Zajc), *Pomladni dan*, 1953 (C. Kosmač), *Sedmina*, 1957 (B. Zupančič), *Sveti Pavel*, 1965 (P. Zidar), *Antigona*, 1961 (D. Smole), *Žabe*, 1974 (G. Strniša), *Komisarjevi zapiski*, 1957/59 (M. Hace). V prvih dveh letih srednjega usmerjenega izobraževanja je sodobni slovenski književnosti namenjenih 45 strani v učbeniku, kjer je natisnjenih 15 besedil (odlomkov) 9 avtorjev. Vse to, razen *Komisarjevih zapiskov* (Književnost NOB), je združeno v poglavju Sodobna književnost. Sodobni slovenski književnosti je v prvih dveh letnikih usmerjenega izobraževanja, to je v letih, ki jih najmanj mora končati vsak slovenski srednješolec, namenjenih 9,8 % učbenika. Sodobni slovenski pripovedni prozi je v tem istem obsegu namenjenih 5,2 %.

2.1.2

V učbeniku za tretji letnik usmerjenega izobraževanja je snov razvrščena po tematskih skupinah (V areni življenja, Vez domačije s svetom...). Če upoštevamo citat iz učbenika Književnost II, sodi k sodobni književnosti snov, ki ima skupen tematski naslov Odčarani svet (str. 191–203). V tem poglavju so obravnavana naslednja besedila: *Večerna pravljica*, 1959 (G. Strniša), *Pelin žena*, 1974 (S. Makarovič), *Stvari*, 1966 (T. Šalamun), *Med vekami neba*, 1975 (N. Grafenauer), *Oj duša pesniška*, 1975 (T. Kuntner), *Rime na i*, 1978 (E. Fritz). K tem besedilom uvrstimo še naslednja iz poglavja Balade in elegije: *Povabilo na ples*, 1963 (E. Kocbek), *Balada*, 1961 (J. Udovič), *Pogreb*, 1956 (C. Vipotnik).

Učbenik obsega devet besedil devetih avtorjev na 15 straneh. Sodobna slovenska pripovedna proza v učbeniku Književnost III ni zastopana.

Učencem, ki končajo srednje šolanje po tretjem letniku slovenskih srednjih šol, je torej namenjenih 24 besedil 17 avtorjev. Obseg strani je 60 oziroma 9,1 % glede na celoten obseg strani. Zastopanost sodobne slovenske pripovedne proze je 3,6 %.

2.1.3

Tudi v učbeniku za četrti letnik srednjega usmerjenega izobraževanja je snov razvrščena po tematskih skupinah (Ljubezenska lirika, Bivanjska lirika, proza in dramatika...). Besedila nastala po letu 1950, so v več poglavjih: *Odisejski motivi*, 1956 (B. Vodušek), *Veliki črni bik*, 1958 (D. Zajc), *Južni otok* 1976 (K. Kovič), *Antigona*, 1961 (D. Smole) – poglavje Bivanjska lirika, proza in dramatika; *Za svetlimi obzorji*, 1963 (M. Kranjec) – poglavje Nacionalna svoboda in kulturna samobitnost; *Balada o trobenti in oblaku*, 1956 (C. Kosmač), *Realizem in fantastika*, 1954 (J. Vidmar) – v poglavju Realizem in fantastika. *Grob*, 1954 (A. Hieng), *Pustota*, 1976 (V. Kavčič), *Zmote dijaka Tjaža*, 1972 (F. Lipuš), *Očeta Vincenca smrt*, 1979 (P. Božič) – v poglavju Sodobni roman in novela.

Obraavnanih je 11 besedil 11 avtorjev. Obsegajo 55 strani, to je 24 %.

Vsi štirje učbeniki tako obravnavajo 34 besedil 25 avtorjev; to obsega 109 strani, oziroma 12,3 %. Sodobna slovenska pripovedna proza je zastopana z 11 avtorji in 11 besedili, kar obsega 61 strani oziroma 6,9 %.

2.2

Učbenik Vera Gregorač: Slovenščina IV (Ljubljana, 1978) uvršča sodobno slovensko književnost v poglavje Sodobna slovenska književnost. Besedila so: *Šel je popotnik skozi atomski vek*, 1958 (M. Bor), *Podtalna voda*, 1956, *Zidam*, 1961, *Zelena pesem*, 1961, *Ogenjvoda*, 1965 (K. Kovič), *Veliki črni bik*, 1958, *Črni deček*, 1961, *Ajd*, 1968 (D. Zajc), *Lutka*, 1963, *Odisej*, 1963, *Žoga*, 1963 (G. Strniša), *Mrk*, 1966, *Poker*, 1966, *Gobice*, 1966, *Maline so*, 1966 (T. Šalamun), *En dan*, 1976 (M. Košuta), *Balada o trobenti in oblaku*, 1956 (C. Kosmač), *Sedmina*, 1957 (B. Zupančič), *Sveti Pavel*, 1965 (P. Zidar), *Sanja o razbitem avtobusu*, 1957 (A. Hieng), *Deček in smrt*, 1961 (L. Kovačič), *Triptih Agate Schwarzakobler*, 1968 (R. Šeligo), *Senčni ples*, 1960 (J. Messner), *Lahko smo veseli*, 1975 (F. Lipuš), *Antigona*, 1961 (D. Smole), *Afera*, 1962 (P. Kozak).

Učbenik v navedenem poglavju upošteva 30 besedil in 18 avtorjev. Poglavje obsega 67 strani ali 7,8 %.

Učbenik Franček Bohanec in drugi: Slovensko berilo IV (Ljubljana, 1975) uvršča besedila iz sodobne slovenske književnosti v dve poglavji: Socialni realizem (v tem poglavju obravnava npr. tudi tista besedila M. Kranjca, ki so nastala po l. 1950) in Od socialnega realizma do sodobnosti. Besedila so: *Istranka Nina*, 1951, *Med tamariskami*, 1951, *V poletni travi*, 1958, *Šel je popotnik skozi atomski vek*, 1958 (M. Bor), *Jesensko pismo*, 1956, *Igra ljubezni*, 1956, *Jutro otožnega ribiča*, 1956, *Čez soline*, 1956 (C. Vipotnik), *Strune sveta*, 1961, *Mala nočna glasba*, 1961, *Fantazija v mestu na vodi*, 1961, *Luna jo je videla*, 1961, *Grad*, 1961, *Ogledalo sanj*, 1961, *Beseda*, 1961 (J. Udovič), *Mož, ki je strigel z ušesi*, 1961 (V. Kralj), *Mala čarovnica*, 1961 (M. Mihelič), *Parnik trobi nji*, 1964 (B. Pahor), *Temna stran meseca*, 1960 (M. Malenšek), *Komisarjevi zapiski*, 1957/59 (M. Hace), *Samotne steze*, 1955, *Vsak dan*, 1955, *Pa bo pomlad prišla*, 1955, *Ptice vedo*, 1963, *Pesnik*, 1963, *Sama sva*, *jagned*, 1963, *Nekoga moraš imeti rad*, 1963 (I. Minatti), *Na previsu*, 1954 (P. Levec), *Med iskalci biserov*, 1964, *Noč daljša od upanja*, 1966 (L. Krakar), *Sedmina*, 1957 (B. Zupančič), *Grob*, 1957 (A. Hieng), *Sporočila v spanju*, 1972 (L. Kovačič), *Senčni ples*, 1960 (A. Rebula), *Bela pravljica*, 1953, *Popoldan*, 1956, *Romance*, 1961, *Geometrija dneva*, 1961, *Roboti*, 1961, *Psalm*, 1961, *Zelena pesem*, 1961, *Zidam*, 1961 (K. Kovič), *Vojne slike*, 1951, *Jesenski dan*, 1953, *Croquis*, 1960, *Povojni portret*, 1960, *Celuloidni pajac*, 1960 (J. Menart), *Pobeglo otroštvo*, 1957, *Preveč sem žejna*, 1958, *Pod nizkim nebom v prsih*, 1958, *Jutro*, 1958 (C. Zlobec), *Pesem*, 1953, *Prošnja*, 1958, *Glagoli*, 1964 (T. Pavček), *O sodobnih problemih v literarni kritiki*, 1952 (J. Kos), *Afera*, 1962 (P. Kozak), *Antigona*, 1961 (D. Smole), *Sveti Pavel*, 1965 (P. Zidar), *Žrtve*, 1970 (V. Kavčič), *Mrtve stvari*, 1958, *Veliki črni bik*, 1958, *Dva*, 1961, *Vera*, 1961, *Prsti jutra*, 1961, *Kralj*, 1961, *Črni deček*, 1961 (D. Zajc), *Prijatelj*, 1959, *Hetera*, 1959, *Star oklep*, 1959, *Večerna pravljica*, 1959, *Blaznost I.*, 1963, *Gore*, I. II., 1963, *Odisej*, 1963 (G. Strniša), *Don Kihot*, 1958 (V. Taufer), *Duh tlečega ognja me opijanja*, 1958, *Uspavanka strahu*, 1967 (S. Vegri), *Humanistična kritika in reistična ne-kritika*, 1967 (T. Kermauner), *Triptih Agate Schwarzkobler*, 1968 (R. Šeligo), *Zmote dijaka Tjaža*, 1972 (F. Lipusch), *Job*, 1972 (J. Messner), *Ukana*, 1969 (T. Svetina), *Mrk I. II.*, 1966, *Maline so*, 1966, *Stvari V.*, 1966, *Zvezde, da mi salutirate*, 1972 (T. Šalamun), *Črni mlinar*, I–III, 1972, *Zeleni Junij*, 1972 (S. Makarovič), *Zgodbe 3*, 1969, *Termiti*, 1969 (A. Brvar), *Mladost v močvirju*, 1962, *Za svetlimi obzorji*, 1963 (M. Kranjec), *Balada o trobenti in oblaku*, 1956 (C. Kosmač), *Na kmetih*, 1954 (I. Potrč), *Dež*, 1963, Po-

gon, 1963, *Po mitingu*, 1963, *V požgani vasi*, 1963, *Oba*, 1963, *Na polju*, 1963, *Molitev*, 1963 (E. Kocbek).

Sodobna slovenska književnost je v učbeniku zastopana s 100 besedili in 40 avtorji. To obsega 196 strani ali 13,4 %.

2.4

Leta 1974 je v Ljubljani izšel učbenik Janka Kosa z naslovom Pregled slovenskega slovstva. Njegova uporaba je možna ob uporabi berila. Po letnicah izida sovпада Kosov učbenik z učbenikom F. Bohanca idr. Slovensko berilo IV. Oba tvorita celoto, ki je bila namenjena predvsem gimnazijcem. V analizi učbenikov upoštevam kombinacijo Kos – Bohanec idr. V poglavju Sodobna književnost in v ustreznih poglavjih Slovenskega berila IV so naslednja besedila: *Dež*, 1963, *Pogon*, 1963, *Po mitingu*, 1963, *V požgani vasi*, 1963, *Oba*, 1963, *Na polju*, 1963, *Molitev*, 1963 (E. Kocbek), *Istranka Nina*, 1951, *Med tamariskami*, 1951, *V poletni travi*, 1958, *Šel je popotnik skozi atomski vek*, 1958 (M. Bor), *Jesensko pismo*, 1956, *Igra ljubezni*, 1956, *Jutro otožnega ribiča*, 1956, *Čez soline*, 1956 (C. Vipotnik), *Strune sveta*, 1961, *Mala nočna glasba*, 1961, *Fantazija v mestu na vodi*, 1961, *Luna jo je videla*, 1961, *Grad*, 1961, *Ogledalo sanj*, 1961, *Besede*, 1961 (J. Udovič), *Samotne steze*, 1955, *Vsak dan*, 1955, *Pa bo pomlad prišla*, 1955, *Ptice vedo*, 1963, *Pesnik*, 1963, *Sama sva*, *jagned*, 1963, *Nekoga moraš imeti rad*, 1963 (I. Minatti), *Med iskalci biserov*, 1964, *Noč daljša od upanja*, 1966 (L. Krakar), *Na kmetih*, 1954 (I. Potrč), *Mladost v močvirju*, 1962, *Za svetlimi obzorji*, 1963 (M. Kranjec), *Balada o trobenti in oblaku*, 1956 (C. Kosmač), *Sedmina*, 1957 (B. Zupančič), *Senčni ples*, 1960 (A. Rebula), *Sporočila v spanju*, 1972 (L. Kovačič), *Grob*, 1957 (A. Hieng), *Žrtve*, 1970 (V. Kavčič), *Sveti Pavel*, 1965 (P. Zidar), *Triptih Agate Schwarzkobler*, 1968 (R. Šeligo), *Mala čarovnica*, 1964 (M. Mihelič), *Parnik trobi nji*, 1964 (B. Pahor), *Ukana*, 1969 (T. Svetina), *Bela pravljica*, 1953, *Popoldan*, 1956, *Romance*, 1961, *Geometrija dneva*, 1961, *Roboti*, 1961, *Psalm*, 1961, *Zelena pesem*, 1961, *Zidam*, 1961 (K. Kovič), *Vojne slike*, 1951, *Jesenski dan*, 1953, *Croquis*, 1960, *Povojni portret*, 1960, *Celuloidni pajac*, 1960 (J. Menart), *Pobeglo otroštvo*, 1957, *Preveč sem žejna*, 1958, *Pod nizkim nebom v prsih*, 1958, *Jutro*, 1958 (C. Zlobec), *Pesem*, 1953, *Prošnja*, 1958, *Glagoli*, 1964 (T. Pavček), *Afera*, 1962 (P. Kozak), *Antigona*, 1961 (D. Smole), *Mrtve stvari*, 1958, *Veliki črni bik*, 1958, *Dva*, 1961, *Vera*, 1961, *Prsti jutra*, 1961, *Kralj*, 1961, *Črni deček*, 1961 (D. Zajc), *Prijatelj*, 1959, *Hetera*, 1959, *Star oklep*, 1959, *Večerna pravljica*, 1959, *Blaznost I.*, 1963,

Gora I. II., 1963, *Odisej*, 1963 (G. Strniša), *Don Kihot*, 1958 (V. Taufer), *Mrk I. II.*, 1966, *Maline so*, 1966, *Stvari V.*, 1966, *Zvezde, da mi salutirate*, 1972 (T. Šalamun).

Učbenik v svojem izboru upošteva 69 besedil 38 avtorjev, sodobna slovenska književnost obsega 191 strani, to je 35,3 %.

2.5

Učbenik F. Bohanec idr.: Slovenska književnost (Izbrana dela in odlomki) I-II (Ljubljana, 1965) obsega več poglavij. Zadnje ima naslov *Sodobna književnost*. V učbeniku so zastopana naslednja besedila, nastala po letu 1950: *Balada o trobenti in oblaku*, 1957 (C. Kosmač), *Pesem uničevanja in pesem življenja*, 1960, *Mladost v močvirju*, 1962, *Otroci, cigavi ste*, 1958 (M. Kranjec), *Na verne duše*, 1965, *Krefli*, 1953 (I. Potrč), *Kakor zmo*, 1952, *Na dnu*, 1959 (A. Vodnik), *Poziv*, 1963, *Selitev*, 1963, *Deček na drevesu*, 1963, *Melodija*, 1963 (E. Kocbek), *Bleščeča tihota visokega dne*, 1955 (B. Vodušek), *Ogenj*, 1959, *Vse teče*, 1959 (L. Novy), *Hiša večera*, 1959 (M. Mihelič), *Istranka Nina*, 1951, *Nocoj me ne bo*, 1951, *Tako boš ležal, kot ležiš*, 1958, *Med tamariskami*, 1958, *Šel je popotnik skozi atomski vek*, 1958 (M. Bor), *Igre ljubezni*, 1956, *Jutro otožnega ribiča*, 1956, *Čez soline*, 1956, *Pesem o soncu*, 1956 (C. Vipotnik), *Sredi noči*, 1961, *Vonj pokošene trave*, 1961, *Večerni glasovi*, 1961, *Pokrajina življenja*, 1961, *Daljni jasni glas*, 1961, *Poševni, temni dež*, 1961, *Temno ime*, 1961, *Strune sveta*, 1961 (J. Udovič), *Kres v pristanu*, 1959 (B. Pahor), *Senčni ples*, 1960 (A. Rebula), *Samotne steze*, 1955, *Jesenski dež*, 1955, *Vsak dan*, 1955, *Ptice vodo*, 1963, *Ne morem ti dati*, 1963, *Nekoga moraš imeti rad*, 1963 (I. Minatti), *Brez naslova*, 1964, *Pesem o zvezdah*, 1953, *Vabilo*, 1958, *Preproste besede*, 1958 (T. Pavček), *Hrast ob cesti*, 1955, *Vojno sodišče*, 1955, *Sončni zahod*, 1955, *Celuloidni pajac*, 1955, *Odiseja*, 1955, *Ljubezen moja je*, 1955, *Croquis*, 1960 (J. Menart), *Pobeglo otroštvo*, 1957, *Pod nizkim nebom v prsih*, 1958, *Na pesku domov*, 1958, *Mladost*, 1958, *Vrata*, 1963, *Soba*, 1967 (C. Zlobec), *Jutro*, 1956, *Zeleni jambor*, 1956, *Romance*, 1961, *Zidam*, 1961, *Košuta*, 1961, *Psalm*, 1961 (K. Kovič), *Štirje molčeči*, 1951 (B. Zupančič), *In vendar*, 1957 (A. Hieng), *Ljuba, umazana Ljubljana*, 1954 (L. Kovačič), *Vse ptice*, 1958, *Vera*, 1961, *Svetnik*, 1961, *Dva*, 1961 (D. Zajc), *Sanje leta*, 1963, *Inferno*, 1963, *Odisej*, 1963 (G. Strniša), *Med iskalci biserov*, 1964, *Zrellost*, 1964 (L. Krakar), *Moje telo*, 1961, *Pašnik*, 1961 (S. Vegri), *Antigona*, 1961 (D. Smole), *Afera*, 1962 (P. Kozak).

Učbenik upošteva 80 besedil 27 avtorjev. Vse skupaj obsega 260 strani, to je 28,5 %.

3.0

Znotraj sodobne slovenske književnosti je sodobna slovenska pripovedna proza zastopana približno 20 %. Medsebojna primerjava močno postavi v ospredje učbenik *Književnost III*, ki je zasnovan tako, da na 204 straneh obsega ni nobenega besedila iz sodobne slovenske pripovedne proze.

Sicer pa je stanje naslednje:

3.1.1

V učbeniku za srednje usmerjeno izobraževanje *Književnost II* so besedila: *Komisarjevi zapiski*, 1959 (M. Hace), *Pomladni dan*, 1953 (C. Kosmač), *Sedmina*, 1957 (B. Zupančič), *Sveti Pavel*, 1965 (P. Zidar) – 4 besedila 4 avtorjev na 24 straneh.

3.1.2

V učbeniku za srednje usmerjeno izobraževanje *Književnost IV* so besedila: *Balada o trobenti in oblaku*, 1956 (C. Kosmač), *Za svetlimi obzorji*, 1963 (M. Kranjec), *Grob*, 1954 (A. Hieng), *Pustota*, 1976 (V. Kavčič), *Očeta Vincenca smrt*, 1979 (P. Božič), *Zmote dijaka Tjaža*, 1972 (F. Lipuš), *Realizem in fantastika*, 1954 (J. Vidmar) – 7 besedil, 7 avtorjev, 37 strani.

Skupno obsegajo učbeniki za usmerjeno izobraževanje 11 besedil 11 avtorjev na 61 straneh, to je 6,9 %.

3.2

V učbeniku F. Bohanec idr.: Slovensko berilo IV so naslednja besedila: *Mož, ki je strigel z ušesi*, 1961 (V. Kralj), *Mala čarovnica*, 1961 (M. Mihelič), *Parnik trobi nji*, 1964 (B. Pahor), *Temna stran meseca*, 1960 (M. Malenšek), *Komisarjevi zapiski*, 1959 (M. Hace), *Sedmina*, 1957 (B. Zupančič), *Grob*, 1957 (A. Hieng), *Sporočila v spanju*, 1972 (L. Kovačič), *Senčni ples*, 1960 (A. Rebula), *Sveti Pavel*, 1965 (P. Zidar), *Žrtve*, 1970 (V. Kavčič), *Trip-tih Agate Schwarzkobler*, 1968 (R. Šeligo), *Zmote dijaka Tjaža*, 1972 (F. Lipuš), *Job*, 1972 (J. Messner), *Ukana*, 1969 (T. Svetina), *Humanistična kritika in reistična ne-kritika*, 1967 (T. Kermauner), *O sodobnih problemih v literarni kritiki*, 1952 (J. Kos). 20 besedil, 20 avtorjev, 109 strani, to je 7,4 %.

3.3

V učbeniku V. Gregorač: Slovenščina IV so: *Mož, ki je strigel z ušesi*, 1961 (V. Kralj), *Balada o trobenti in oblaku*, 1956 (C. Kosmač), *Sedmina*, 1957 (B. Zupančič), *Sveti Pavel*, 1965 (P. Zidar), *Sanja o razbitem avtobusu*, 1957 (A. Hieng), *De-*

ček in smrt, 1961 (L. Kovačič), *Triptih Agate Schwarzkobler*, 1968 (R. Šeligo), *Senčni ples*, 1960 (A. Rebula), *Job*, 1972 (J. Messner), *Lahko smo veseli*, 1975 (F. Lipuš). 9 avtorjev, 9 besedil, 30 strani, to je 3,5 %.

3.4

V učbeniku J. Kos: Pregled slovenskega slovstva so: *Na kmetih*, 1954 (I. Potrč), *Mladost v močvirju*, 1962, *Za svetlimi obzorji*, 1963 (M. Kranjec), *Balada o trobenti in oblaku*, 1956 (C. Kosmač), *Sedmina*, 1957 (B. Zupančič), *Senčni ples*, 1960 (A. Rebula), *Sporočila v spanju*, 1972 (L. Kovačič), *Grob*, 1957 (A. Hieng), *Žrtve*, 1970 (V. Kavčič), *Sveti Pavel*, 1965 (P. Zidar), *Triptih Agate Schwarzkobler*, 1968 (R. Šeligo), *Mala čarovnica*, 1961 (M. Mihelič), *Parnik trobi nji*, 1964 (B. Pahor), *Ukana*, 1969 (T. Svetina). 14 besedil, 14 avtorjev, 94 strani, to je 17,4 %.

3.5

V učbeniku F. Bohanec idr.: Slovenska književnost I-II so:

Balada o trobenti in oblaku, 1957 (C. Kosmač), *Pešem uničevanja in pesem življenja*, 1960, *Otroci, čigavi ste*, 1957, *Mladost v močvirju*, 1962 (M. Kranjec), *Na verne duše*, 1965 (I. Potrč), *Hiša večera*, 1959 (M. Mihelič), *Kres v pristanu*, 1959 (B. Pahor), *Senčni ples*, 1960 (A. Rebula), *Štirje molčiči*, 1951 (B. Zupančič), *In vendar*, 1957 (A. Hieng), *Ljuba umazana Ljubljana*, 1954 (L. Kovačič). 11 besedil, 9 avtorjev, 97 strani, to je 9,8 %.

4.1

Povzetek vsega do sedaj napisanega ima v številkah in odstotkih takole podobo:

Sodobna slovenska književnost										Sodobna slovenska pripovedna proza					
Učbenik	Štev. str. (x)	Štev. str. sodob. sl. književ. (a)	Razmerje (x):(a) v %	Štev. vseh besedil v učb. (y)	Štev. besedil iz sodob. književ. (b)	Razmerje (y):(b) v %	Štev. vseh avtor. (z)	Štev. avtor. sodob. sl. književ. (c)	Razmerje (z):(c) v %	Štev. str. sodob. slov. pripov. proze (A)	Razmerje (X):(A) v %	Štev. besedil sodob. slov. pripoved. proze (B)	Razmerje (Y):(B) v %	Štev. avtorjev sodob. slov. pripov. proze (C)	Razmerje (Z):(C) v %
I.	908	260	28,5	171	80	16,9	88	27	30,6	97	9,8	11	2,3	9	10,2
II.	387 159 541	191	35,3	-	69	-	127	38	29,9	94	17,3	14	-	24	18,8
III.	1461	196	13,4	833	100	12,0	294	40	13,6	109	7,4	21	2,5	20	6,8
IV.	851	67	7,8	265	30	11,3	127	18	14,1	30	3,5	9	3,3	9	7,0
V.	881	109	12,3	224	34	15,1	130	25	19,2	61	6,9	11	9,9	11	9,4
Št. kolone	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

- I. F. Bohanec in dr.: Slovenska književnost I-II, Ljubljana, 1965
- II. J. Kos: Pregled slovenskega slovstva, Ljubljana 1974
- III. F. Bohanec in dr.: Slovensko berilo I-IV, Ljubljana, 1975
- IV. V. Gregorač: Slovensčina I-IV, Ljubljana, 1978
- V. S. Fatur: Književnost I-IV, Maribor, 1984

* Upoštevam tudi število strani iz berila F. Bohanec idr.: Slovensko berilo I-IV, Ljubljana, 1975.

4.2

Primerjava letnic izida učbenika in izida posameznih literarnih besedil, ki so obravnavana v učbeniku, da pomemben podatek o aktualnosti učbenika:

Letnica izida učbenika	Leto, ko je bilo izdanih največ obravnavanih besedil	Število obravnavanih besedil v zadnjih 5 letih	Petletno časovno obdobje, v katerem je bilo izdanih največ obravnavanih besedil	Časovna odmaknjenost tega obdobja od izida učbenika	
I. 1965	1961	39	1959–1963	2 leti	Sodobna slovenska književnost
II. 1974	1961	4	1957–1961	13 let	
III. 1975	1961	7	1959–1963	12 let	
IV. 1978	1961	4	1959–1963	15 let	
V. 1984	1961	1	1957–1961	23 let	
I. 1965	1960 1959 1957	4	1957–1961	4 leta	Sodobna slovenska pripovedna proza
II. 1974	1957	3	1961–1965	9 let	
III. 1975	1972	4	1957–1961	14 let	
IV. 1978	1961 1957	1	1957–1961	17 let	
V. 1984	1954	1	1953–1957	27 let	

Najboljši učbenik glede na kvantitativno zastopanost sodobne slovenske književnosti je kombinacija učbenika in berila iz let 1974/1975. V primerjavi z drugimi je dober tudi učbenik iz leta 1965. Preostali so slabši.

Učbeniki ne upoštevajo dovolj najsodobnejše literature, tiste, ki bi se zaradi letnice nastanka lahko prvič pojavila v novem učbeniku, to je četrtem iz serije za usmerjeno izobraževanje.

Učbenikom srednjega usmerjenega izobraževanja v prid govori le kolona 13 v tabeli na str. 11. V koloni je prikazano razmerje (v odstotkih) med številom vseh besedil v učbeniku in številom besedil iz sodobne slovenske književnosti.

Tabelarni podatki pokažejo dejansko stanje šele ob upoštevanju dejstva, da je bilo z vsakim letom od 1950. | več »sodobnih slovenskih besedil«, oziroma, da je bilo l. 1984, ko je izšel zadnji učbenik bistveno večje število literarnih besedil, ki sodijo

v sodobno slovensko književnost, kakor pa ob izidu učbenika l. 1965.

4.3

Če se omejimo samo na sodobno slovensko pripovedno prozo, ugotovimo, da se v učbenikih za

srednje usmerjeno izobraževanje na novo pojavijo le: *Pomladni dan*, *Pustota in Očeta Vincenca smrt*. Pri tem upoštevamo tudi, da je *Pomladni dan* nastal l. 1953, da sta torej iz »časa učbenika« le *Pustota*, 1976 in *Očeta Vincenca smrt*, 1979.

V analiziranih učbenikih je obravnavanih 42 besedil iz sodobne slovenske pripovedne proze, od tega jih je v učbeniku za usmerjeno izobraževanje 10.

Največkrat, to je štirikrat, se pojavijo *Balada o trobenti in oblaku*, *Sedmina*, *Sveti Pavel* in *Senčni ples*. Prva tri besedila so uvrščena v izbor učbenikov za srednje usmerjeno izobraževanje.

5.0

V učbeniku za srednje usmerjeno izobraževanje manjkajo nekateri vidni soustvarjalci slovenske književnosti. Ni na primer:

- Prešernovega nagrajenca 84 V. Zupana,
- velikega misleca E. Kocbeka,
- uspešnega gledališnika in dramatika D. Jovaničiča,
- uspešnega dramatika in pisatelja R. Šeliga,
- inovatorskega pesnika F. Zagoričnika,
- odlične poznavalke slovenskega meščanstva M. Miheličeve,
- zanimivega L. Kovačiča,
- prodornega D. Jančarja,
- poznavalcev sodobne slovenske književnosti H. Glušič, B. Paternuja, T. Kermaunerja, D. Poniža.

6.0

Analiza je ob primerjavi z nekaterimi drugimi učbeniki pokazala na pomanjkljivo upoštevanje slovenske književnosti v učbenikih za srednje usmerjeno izobraževanje. Pokazala je tudi, da je s stališča kvantitete najboljši »učbenik« kombinacija učbenika in berila. Le-ta temeljito podaja snov in jo ilustrira z dovolj širokim izborom besedil. Pri tem ne gre zanemariti dejstva, da učenci (npr. po dva skupaj) nosijo k pouku le berilo, učbenik lahko ostaja doma, kar jim je pri relativno velikem številu šolskih knjig za posamezne predmete dobrodošlo.

Pravo podobo učbenika za srednje usmerjeno izobraževanje bo dala njihova kompletna analiza. Ta analiza je nujna tudi zaradi tega, ker bo eden od pomembnih elementov vrednotenja celotnega srednjega izobraževanja.

Miran Štuhec
Gradbena srednja šola
Borisa Kraigherja v Mariboru

Razstava »Od Brižinskih spomenikov do baroka« v Vodnikovi domačiji

V finančno-organizacijski povezavi Slavističnega društva Slovenije in Slovanske knjižnice v Ljubljani je podpisani že konec marca 1986 pripravil razstavo z omenjenim naslovom. Namen razstave je večstranski: z večinskim gradivom

/slovenska reformacija/ posvetiti pozornost Trubarjevemu spominskemu letu / Trubarja ilustrirajo štiri vitrine/, s celotno razstavo pregledno nakazati razvoj slovenske književnosti od začetka do 18. stoletja in s tem kot uvod dopolniti že obstoječo stalno razstavo v Vodnikovi domačiji »Valentin Vodnik in slovensko razsvetljenje« (slednjo je pripravil dr. Joža Mahnič že za začetek obnovljene hiše leta 1984), nasploh pa poživiti razstavno ponudbo v Vodnikovi domačiji.

Med gradivom, ki je na ogled, seveda ni originalnih knjig iz 16. stoletja /kot so npr. na sijajni, a žal začasni razstavi »Slovenci v 16. stoletju« v Narodnem muzeju v Ljubljani/. Originale nadomeščajo fotokopije in faksimilirane izdaje, ob delih iz reformacije pa je predstavljeno tudi številno gradivo o reformaciji (tako publicistično kot znanstveno in leposlovno).

Celotna razporeditev je (pač, glede na prostorske možnosti) takale: pismenstvo (1 vitrina), reformacija (7 vitrin), barok (2 vitrini). Na stenah so poleg nekaj slik še kulturno-zgodovinske preglednice, ki skušajo s podatki povezati slovenska in širša evropska ali svetovna dogajanja. Razstava je primernejša za srednje šole, zaenkrat pa je največ obiskovalcev iz osnovnih šol. Tisti, ki se zanimajo za razstavo, naj se obrnejo kar na tajništvo ZKOS v Vodnikovi domačiji ali na Slovansko knjižnico. Hiša, žal, še ni redno odprta.

Andrijan Lah
Slovanska knjižnica v Ljubljani

Bralce obveščamo, da je pri Slovenski Matici v Ljubljani izšla knjiga – Jakob Rigler, *Razprave o slovenskem jeziku*. Gre za izbor pomembnih študij o zgodovini slovenskega knjižnega jezika, o slovenskih narečjih in o sodobnem slovenskem knjižnem jeziku. Knjigo dobijo predavatelji slovenščine po članski ceni, tj. s 30 % popustom. Naročila sprejema Slovenska matica, 61000 Ljubljana, Trg osvoboditve 7.
